

Animal welfare, who cares? Een persoonlijk interview met de nieuwe hoogleraar proefdierwetenschappen Jan-Bas Prins

Tineke Coenen, redactie Biotechniek

Op 1 augustus 2016 is Jan-Bas Prins door de Rector Magnificus van de Universiteit Leiden benoemd tot hoogleraar met als leeropdracht Proefdierwetenschappen. Dit was voor de redactie van 'Biotechniek' reden om een gesprek met hem te hebben over deze benoeming. Ten tijde van dit interview was de titel van zijn inaugurele rede al bekend en dus een goed aanknopingspunt voor dit interview.

Hoogleraar Jan-Bas Prins

Inleiding

Eerst een korte inleiding, want er zijn misschien toch nog leden van de BV die nog nooit van Jan-Bas hebben gehoord. Na de middelbare school heeft Jan-Bas aan de Wageningen Universiteit Zoötechniek gestudeerd en is bij prof. dr. Bert van Zutphen in Utrecht gepromoveerd. Na zijn promotie is Jan-Bas zich verder gaan verdiepen in de genetica en de immunologie, eerst in diabetes en later in longziekten. Hij heeft onderzoek verricht in Engeland aan de Universiteit van Oxford en in Rotterdam aan de Erasmus Universiteit. In 2002 werd hij benoemd tot hoofd van het proefdiercentrum van het LUMC.

Ik ken Jan-Bas al sinds halverwege de 90-er jaren omdat wij beiden lid waren van de Nederlandse Vereniging van Immunologie en onderzoek deden naar bepaalde auto-immuunziekten. Ongeveer tegelijkertijd maakten wij beiden de overstap van het actieve onderzoek naar het management door hoofd te worden van een proefdiercentrum, Jan-Bas dus van het LUMC en ik van Organon. Jan-Bas heeft het onderzoek nooit los kunnen laten en al snel zat hij in allerlei verenigingen waarin het proefdier centraal stond. Zo is hij onder andere bestuurslid geweest van de NVP, DEC lid en president van FELASA. Hij is nu nog lid van het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad). Verder is hij een internationaal veel gevraagd spreker en voorzitter van 'Laboratory Animals Limited' die het wetenschappelijke tijdschrift Laboratory Animals uitgeeft.

Waarom heeft iemand naast al die activiteiten de ambitie om ook nog hoogleraar te willen worden? In het interview werd een puntje van de toga opgelicht en kreeg ik te horen wat Jan-Bas motiveerde om deze opdracht te aanvaarden. >>

Er is al een hoogleraar proefdierkunde in Nijmegen en er komt er ook weer een in Utrecht, wat wil jij met deze opdracht gaan uitvoeren?

Jan-Bas: De instelling van de leerstoel valt samen met het advies van het NCad om meer te denken in termen van 'hoe kan het anders?'. Wat in het advies ook wel de 'transitie' wordt genoemd. Ik wil daar, voor zover ik dat kan, graag samen met anderen een bijdrage aan leveren. Het is belangrijk dat dit advies ter harte wordt genomen.

Daarnaast wil ik mij ook in het geneeskundig, biomedisch en biofarmaceutisch onderwijs richten op een belangrijke taak, en dat is studenten al veel vroeger dan nu het geval is in hun opleiding aanzetten tot nadenken over het gebruik van dieren voor onderzoek en oproepen te denken in die termen van 'hoe kan het anders?' en daarvoor open te staan. Want afhankelijk van de gekozen richting binnen hun studie, moeten studenten zoals het nu is met proefdieren gaan werken tijdens de onderzoeksstage in de master opleiding of in een daaropvolgend promotieonderzoek.

Hoe wil je dit dan gaan doen?

Jan-Bas: Door duidelijk te maken dat studenten beter al vroeg nadenken over hun visie op het gebruik van proefdieren. In de vroege fase van hun studie hebben zij immers nog een keuze en kan bijvoorbeeld een biologiestudent een andere afstudeerrichting kiezen waarbij geen proefdieren in het onderzoek worden gebruikt. Of juist kiezen voor een richting die naar alternatieven zoekt voor proefdieren zoals 3d celkweken of moleculair biologische technieken.

Wat vind je van de wet en de uitvoering daarvan?

Jan-Bas: De Europese Richtlijn is door alle betrokken partijen van wetenschappers tot dierenbelangenorganisaties en politiek positief ontvangen. Het heeft veel te lang geduurd voordat die vertaald was in Nederlandse wetgeving, ook daar zijn we het allemaal over eens. Ik maak me zorgen dat we het nu bij de uitvoering van de wet allemaal weer veel moeilijker maken dan nodig is en daardoor uit de pas gaan lopen met de rest van Europa. We moeten ons steeds afvragen: is het dierenwelzijn erbij gebaat en wat betekent het voor de kwaliteit van het onderzoek.

We moeten er ook voor oppassen, dat we allerlei nieuwe taken die vanwege de herziene wet moeten worden uitgevoerd, allemaal maar bij de Instanties voor Dierenwelzijn (IvD) neerleggen. De proefdierdeskundige (art. 14, red.) die er, zeg maar, alleen voor stond, is dan vervangen door de IvD die uit meer personen bestaat, maar dat betekent nog niet dat je maar kan blijven stapelen. Daarbij komt dat nog niet alle vergunninghouders hun IvDs op sterkte hebben. Daar ligt nog wel een uitdaging, als we ervan uitgaan dat de IvD de vraagbaak is voor de onderzoeker en de adviseur op proefdierkundig gebied.

Wat zou jij dan daaraan willen doen?

Jan-Bas: In Leiden werken we volgens het uitgangspunt dat er een zorgcultuur, in het Engels een 'culture of care', moet zijn. Dat betekent dat van hoog tot laag in de organisatie iedereen zich bewust is van de verantwoordelijkheid voor het welzijn van het dier. Ik zou graag mijn aanstelling willen gebruiken om de proefdierwetenschappen weer duidelijk op de agenda te zetten en dat natuurlijk samen met de collega hoogleraren in Nijmegen en straks in Utrecht en iedereen die actief is in ons veld.

Daarnaast zijn we hier in de regio bezig met 'Medical Delta', het samenwerkingsverband van het LUMC (Leiden), Erasmus MC (Rotterdam) en de TU (Delft). Daarin wordt actief samengewerkt op het gebied van de gezondheidszorg en het bijbehorende wetenschappelijk onderzoek. Samen met Martje Fentener van Vlissingen, directeur van de proefdierfaciliteit »

van het Erasmus MC, bekijken we hoe we dat naar de toekomst toe ook voor wat betreft het onderzoek met dieren, zo verantwoord en goed mogelijk kunnen ondersteunen. En daar maakt onderzoek naar proefdiervrije methoden ook deel van uit.

Kun je hier een voorbeeld van noemen?

Jan-Bas: Ja hoor, nog maar een paar weken geleden heeft Daniela Salvatori, collega hier bij het proefdiercentrum, een grote subsidie gekregen in het kader van het 'meer kennis met minder dieren' programma van ZonMW voor het vervangen van de teratogeniciteitstest voor geïnduceerde pluripotente stamcellen (iPS-cellen). Daarnaast gaan we onderzoeken of we met speciale IVC kooien gedrag van muizen kunnen vastleggen en analyseren wanneer ze gewoon in de dierkamer staan tussen alle andere muizen zonder dat we dieren daarvoor hoeven te storen of in een aparte experimentele opstelling hoeven te plaatsen.

Dan vind ik communicatie over wat we doen en waarom we het doen belangrijk. Ik ben van mening dat we proactief moeten informeren. 'We hebben immers niets te verbergen', zoals onze decaan een paar weken geleden nog zei en daar ben ik het helemaal mee eens.

Dan een laatste vraag: denk jij echt dat we in de nabije toekomst zonder proefdieren onderzoek kunnen uitvoeren?

Jan-Bas: Nee, ondanks de transitie naar proefdiervrij onderzoek zal dat voorlopig voor veel onderzoek nog niet kunnen. Maar nogmaals, laten we er dan wel open over zijn. Het LUMC wil met deze leerstoel duidelijk maken dat onderwijs aan de toekomstige generaties belangrijk is en dat het proefdieronderzoek een academische taak is.

Heb je nog een laatste advies?

Jan-Bas: Niet echt een advies als wel meer een uitnodiging om ook de komende jaren samen te werken en elkaar scherp te houden. Op 12 mei kunnen we dat nog eens onderstrepen te beginnen door na afloop van mijn oratie met elkaar het glas te heffen in het Academiegebouw van de Universiteit Leiden aan het Rapenburg.

Hartelijk dank voor dit interview.

«

UITNODIGING

Het College van Bestuur van de Universiteit Leiden heeft dr.ir. J.-B. Prins benoemd tot hoogleraar met als leeropdracht Proefdierwetenschappen.

Het doet mij genoegen u mede te delen dat hij het hoogleraarsambt zal aanvaarden met het uitspreken van zijn inaugurele rede, getiteld:

"Animal welfare: who cares?"

op vrijdag 12 mei 2017, klokke 16:15 uur in het Groot Auditorium van het Academiegebouw, Rapenburg 73 te Leiden.

Prof.mr. C.J.J.M. Stolker Rector Magnificus

Vanwege het beperkt aantal beschikbare plaatsen wordt belangstellenden verzocht zich aan te melden via www.universiteitleiden.nl/agenda

N.B. U wordt verzocht 10 minuten voor de aanvang van de plechtigheid aanwezig te zijn. De parkeermogelijkheid in de nabijheid van het Academiegebouw is beperkt. Hoogleraren die elders benoemd zijn mogen, indien aangemeld bij de secretaris van de Raad van Decanen, meelopen in het cortège. (M.Wanders@BB.Leidenuniv.nl)